

LIBERTATEA MASS-MEDIEI ÎN MOLDOVA: FRAGILITATE, RESTRICȚII NEJUSTIFICATE ȘI AUTOCENZURĂ ÎN CONTEXTUL POLARIZĂRII POLITICE

CERCETARE

AMNESTY
INTERNATIONAL

CUPRINS

1.	SUMAR EXECUTIV	3
2.	CONTEXT	4
3.	METODOLOGIE	6
4.	CADRUL NORMATIV INTERNATIONAL	7
5.	TERITORIUL AFLAT SUB CONTROLUL AUTORITĂȚILOR REPUBLICII MOLDOVA	8
5.1	Răspunsul autorităților la influența rusă asupra mass-mediei	8
5.2	Argumentarea restricțiilor extrajudiciare în domeniul media	9
5.3	Utilizarea măsurilor pe perioada stării de urgență	9
5.4	Restricții post-stare de urgență fără control judecătoresc	11
5.5	Introducerea unei legislații vagi și excesiv de restrictive	13
5.6	Caracterul arbitrar al deciziilor de retragere a licențelor și efectul lor inhibitor asupra mass-mediei	14
5.7	Cultura autocenzurii	16
5.8	Vulnerabilitatea exploatată	16
5.9	Unitatea teritorială autonomă Găgăuzia	17
6.	TRANSNISTRIA	19
7.	CONCLUZIE	22
8.	RECOMANDĂRI	24
8.1	Către autoritățile Republicii Moldova:	24
8.2	Către autoritățile din Găgăuzia:	24
8.3	Către Federația Rusă, ca putere ocupantă, și către autoritățile de facto din Transnistria:	25
8.4	Către comunitatea internațională, inclusiv Uniunea Europeană:	25

*Sursa Foto: Amnesty International
Moldova*

Mass-media din Republica Moldova este diversă și, totodată, profund afectată de provocări politice, juridice, financiare și de altă natură. În urma agresiunii Ruse în Ucraina, autoritățile au impus măsuri de urgență și legislative care restricționează libertatea mass-media, fără a respecta procedura legală sau principiul proporționalității. Jurnaliștii raportează cazuri de hărțuire, amenințări și presiuni care duc la autocenzură. În autonomia Găgăuză, această situație este agravată de nerespectarea reglementărilor naționale. În Transnistria ocupată de Rusia, libertatea de exprimare și jurnalismul independent sunt suprimate. Moldova trebuie să-și alinieze legislația la obligațiile internaționale, să protejeze jurnaliștii și să promoveze libertatea mass-media.

1. SUMAR EXECUTIV

Spațiul media din Moldova este divers și multilingv, dar profund polarizat, reflectând poziția geopolitică a țării, moștenirea istorică și constrângerile economice. Polarizarea politică și influența externă ostilă – în special din partea mass-mediei controlate de statul rus – combinate cu provocările financiare cu care se confruntă mass-media, creează vulnerabilități semnificative pentru mass-media din Moldova.

În ultimii ani, autoritățile au adoptat măsuri legislative care restricționează libertatea mass-mediei și libertatea de exprimare în sens mai larg. Acestea au justificat aceste măsuri „pe timp de război” ca fiind necesare pentru a proteja securitatea națională și pentru a combate dezinformarea, informațiile false și propaganda rusească. În cadrul stării de urgență declarate după invazia Rusiei în Ucraina, Parlamentul a împuternicit Comisia pentru Situații Excepționale să impună „reguli speciale” pentru mass-media și să le aplice fără control judecătoresc. Comisia a suspendat licențele unor mijloace de informare în masă și a blocat accesul la resursele online. Într-un caz, suspendarea licenței a fost contestată în instanță, dar judecătorul nu a luat în considerare necesitatea și proporționalitatea deciziei și a confirmat-o, argumentând că era conformă cu termenii stării de urgență și cu competențele Comisiei.

Acest regim temporar a fost înlocuit cu o legislație permanentă într-un mod neașteptat și arbitrar. Noua lege autoriza Consiliul pentru Promovarea Proiectelor de Investiții de Importanță Națională să retragă licențele posturilor de radiodifuziune și televiziune private fără o procedură legală corespunzătoare. În plus, în iunie 2022, Parlamentul a modificat Codul Serviciilor Media Audiovizuale pentru a restricționa retransmisia din alte țări a conținutului sensibil din punct de vedere politic. Comisia de la Veneția a examinat modificările. Ea a recunoscut că autoritățile moldovenești răspundeau la o problemă reală în ceea ce privește „securitatea informațională”, dar a avertizat că măsurile nu îndeplineau cerința proporționalității.

Aceste evoluții au favorizat incertitudinea și autocenzura în rândul mass-mediei. Jurnaliștii și jurnalistele intervievați/te de Amnesty International și-au exprimat reticența de a critica partidul de guvernământ, de teama represaliilor sau a pierderii finanțării.

Acuzațiile de presiuni informale și lipsa protecției împotriva hărțuirii – inclusiv împotriva abuzurilor online și a amenințărilor cu moartea – subminează și mai mult libertatea mass-mediei și accesul publicului la informații.

Disparitățile regionale agravează aceste probleme. În Găgăuzia, se spune că discursurile pro-ruse domină spațiul media, iar practicile locale nu sunt conforme cu legislația națională. Mass-media independentă se confruntă cu hărțuire și atacuri cibernetice, în timp ce noile inițiative de acordare a licențelor riscă să impună bariere suplimentare. În Transnistria ocupată de Rusia, libertatea mass-mediei este practic inexistentă. Autoritățile de facto impun restricții severe, inspirate din legislația rusă, incriminând disidența și obstrucționând activitatea jurnaliștilor din Moldova prin intimidare și detenție.

Moldova are obligația, în temeiul dreptului internațional al drepturilor omului, de a garanta dreptul la libertatea de exprimare, asigurându-se că persoanele fizice și actorii din domeniul media pot funcționa fără interferențe nejustificate. Aceasta include instituirea de garanții juridice și asigurarea faptului că orice interferență respectă cerințele de legalitate, necesitate și proporționalitate, protejarea jurnaliștilor împotriva amenințărilor și promovarea pluralismului media. Autoritățile trebuie să alinieze legislația națională la aceste obligații, să pună capăt restricțiilor care nu oferă garanții procedurale și să revizuiască măsurile excepționale adoptate în trecut. Amenințăările la adresa jurnaliștilor trebuie investigate și urmărite penal. Ar trebui elaborată o strategie națională pentru pluralismul și sustenabilitatea media, cu contribuția mass-mediei și a societății civile. Autoritățile din Găgăuzia trebuie să asigure respectarea obligațiilor Moldovei în materie de drepturile omului, iar Rusia și autoritățile de facto din Transnistria trebuie să pună capăt restricțiilor și să permită jurnaliștilor să își desfășoare activitatea în mod liber în regiunea ocupată de Rusia.

2. CONTEXT

Moldova are un peisaj mediatic divers și vibrant. O țară cu aproximativ 2,4 milioane de locuitori, Moldova numără cel puțin 45 de canale de televiziune (conform listei oficiale a Consiliului Audiovizualului din Republica Moldova din iunie 2025¹) și aproximativ 60 de posturi de radio. Există peste 70 de ziare și un număr considerabil de mijloace de informare online care, ca atare, nu sunt incluse în lista oficială.² În ansamblul lor, mijloacele de informare din Moldova prezintă o diversitate de puncte de vedere și opinii, analize și stiluri de raportare, precum și genuri de conținut. Acestea publică și difuzează în mai multe limbi, limba română captând cea mai mare audiență, urmată îndeaproape de limba rusă.

Cu toate acestea, această diversitate vizibilă este strâns legată de polarizarea politică a țării și reflectă nu doar fragilitatea mass-mediei, ci și a țării în sine, în contextul dificultăților politice, economice, culturale și de securitate, determinate în mare măsură de istoria și geografia Moldovei. La începutul anilor 1990, independența recent dobândită a Moldovei a fost însoțită de un conflict militar care a dus la moartea și strămutarea civililor, precum și la pierderea de către autorități a controlului asupra regiunii Transnistria, care găzduiește Armata a 14-a a Rusiei (redenumită „Grupul Operativ al Trupelor Ruse” în 1995), în ciuda cererilor repetate ale autorităților Moldovei de retragere a acestora și a rezoluției Adunării Generale a ONU din 2018, care solicita retragerea completă și necondiționată a forțelor ruse din regiune.³ Prin exercitarea controlului general asupra Transnistriei, atât prin prezența trupelor sale, cât și prin controlul general asupra autorităților locale de facto, Rusia a devenit puterea ocupantă. În sud, Unitatea teritorială autonomă Găgăuzia, compusă din trei raioane, a fost înființată la scurt timp după aceea, în urma cererilor secesioniste locale.

De-a lungul anilor de ocupație, dominația Rusiei asupra Transnistriei separatiste – din punct de vedere militar, politic și economic – s-a consolidat din ce în ce mai mult, oferind Rusiei o influență considerabilă asupra politicii moldovenești și confirmând amenințarea directă și indirectă pe care Rusia o reprezintă pentru restul Moldovei. În ultimele două decenii, alegerile locale succesive din Găgăuzia au lăsat în mod constant organul legislativ (Adunarea Populară) și funcția de lider local (Bașkan) sub controlul partidelor și persoanelor cu platforme distinct pro-ruse. La nivel național, majoritățile succesive din Parlamentul Republicii Moldova, precum și președinții și guvernele, au reflectat oscilațiile electorale între opțiunile politice pro-europene și pro-ruse definite în sens larg.

Mass-media din Moldova, în politicile sale editoriale, reflectă în mare măsură această divizare socială între Europa și Rusia. Majoritatea mass-mediei este aliniată, într-o măsură mai mare sau mai mică, cu una dintre aceste două opțiuni geopolitice și respectiv, cu audiența sa. Pe măsură ce autoritățile din Moldova se schimbă, mass-media se regăsește în general în alianță cu autoritățile sau în opoziție cu acestea, ceea ce le afectează capacitatea de a fi percepute ca independente. Noțiunea de independență editorială poate fi astfel oarecum vagă, fiind influențată și de sursele de finanțare a mass-mediei din Moldova. Piața publicitară a țării este mică, iar veniturile mass-media din abonamente sunt prea mici pentru a permite o independență financiară durabilă și stabilă. În afară de posturile publice naționale și regionale care depind de finanțarea statului, multe mass-media sunt finanțate de persoane cu venituri mari; un număr mai mic este susținut de subvenții din partea

¹ Consiliul Audiovizualului al Republicii Moldova, *Registrul furnizorilor de servicii media de televiziune*, <https://consiliuaudiovizual.md/registers/registrul-furnizorilor-de-servicii-media-de-televiziune/> (accesat la 11 noiembrie 2025).

² Independent Journalism Center (IJC), *The Media Market in Moldova: Realities and Trends*, April 2022: https://cji.md/wp-content/uploads/2022/04/IJC-study_The-Media-Market-in-Moldova-Realities-and-Trends-1.pdf (accesat 11 noiembrie 2025).

³ United Nations, “General Assembly Adopts Texts Urging Troop Withdraw from Republic of Moldova, Strengthening Cooperation in Central Asia,” Meetings Coverage and Press Releases, GA/12030, 22 June 2018, <https://press.un.org/en/2018/ga12030.doc.htm> (accesat la 11 noiembrie 2025).

guvernurilor străine și a organizațiilor donatoare. Persoanele cu venituri mari influențează de obicei politica editorială și conținutul media pe care le dețin, deși unii jurnaliști și jurnaliste care lucrează pentru acest tip de media private au declarat în interviurile acordate Amnesty International că proprietarii lor nu intervin în politica editorială. În timp ce unele structuri de proprietate ale mass-mediei private sunt transparente, în alte cazuri beneficiarii efectivi nu sunt clari, ceea ce a devenit o problemă de securitate pentru autorități în ultimii ani (a se vedea mai jos).

Proporția mass-mediei în limba rusă dintre cele deținute de persoane cu venituri mari este semnificativă. Conform informațiilor Amnesty International, șapte canale de televiziune private difuzează toate programele la nivel național numai în limba rusă, iar alte șapte canale difuzează în principal în limba rusă, cu o mică parte din conținut, de exemplu știrile din România, în limba română. Deși costurile de producție media, în special ale conținutului televizat, sunt foarte ridicate, aceste mijloace de informare în masă au un avantaj puternic, potrivit profesioniștilor și profesionistelor din domeniul media din Moldova. Aceștia/acestea au declarat în interviurile acordate Amnesty International că mijloacele de informare în masă în limba rusă, atât cele audiovizuale, cât și cele online, beneficiază de acorduri prin care pot retransmite în mod liber o cantitate considerabilă de conținut media produs în Rusia, în special de canalele de televiziune rusești. Având în vedere agresiunea continuă a Rusiei împotriva Ucrainei, eforturile de integrare europeană și aderare la UE ale actualelor autorități din Moldova, sprijinul deschis al Chișinăului pentru Ucraina și cererea sa constantă de retragere a forțelor ruse din Transnistria, furnizarea unei platforme pentru televiziunea rusă – care este în totalitate controlată de stat, puternic politizată și utilizată pe scară largă pentru propagandă, dezinformare și informații false – s-au dovedit a fi deosebit de sensibile pentru Moldova.

O parte considerabilă din spațiul media moldovenesc este ocupată de mass-media pro-europeană. Majoritatea utilizează limba română ca limbă principală și, uneori, în funcție de disponibilitatea fondurilor, traduc conținutul în limba rusă. Diverse din punct de vedere al proprietății, toate sunt puternic dependente de granturi străine, uneori în proporție de 90% din bugetul lor, după cum i-a fost declarat Amnesty International, ceea ce face ca situația lor financiară să fie instabilă și imprevizibilă. Această vulnerabilitate a fost resimțită în mod deosebit după revizuirea de către SUA a angajamentelor sale în materie de ajutor extern sub președinția lui Donald Trump.

Potrivit mai multor redactori-șefi ai celor mai populare instituții media pro-europene, faptul că granturile străine reprezintă principala sursă de venit îi pune într-o situație vulnerabilă, în care „supraviețuiesc de la o cerere de finanțare la alta.”⁴ Ei nu pot menține un număr stabil de angajați, deoarece unele posturi ar putea să nu mai fie finanțate odată ce finanțarea actuală se va epuiza. Instabilitatea financiară îi obligă pe mulți tineri jurnaliști să părăsească profesia, ceea ce duce la o fluctuație mare a personalului și la o penurie de profesioniști cu experiență în domeniul media. Lipsa unei finanțări stabile și resursele umane insuficiente limitează jurnalismul de investigație și au un impact negativ asupra rigurozității verificării faptelor și a altor standarde profesionale. Foarte des, nu există fonduri pentru consultanță juridică și reprezentare, în timp ce mass-media este, prin natura sa, expusă din punct de vedere juridic.

Jurnaliștii și jurnalistele care lucrează pentru mass-media pro-europeană, intervievați/te de Amnesty International, au declarat că este foarte dificil să concureze cu conținutul în limba rusă furnizat de mass-media pro-rusă, pe care îl primesc gata pregătit și îl republică; acest lucru nu necesită mult timp, bani sau personal pentru a fi produs. Mai mult, întrucât majoritatea mass-mediei pro-ruse (pro-opoziție, la momentul redactării prezentului raport) este adesea deținută și finanțată de persoane fizice cu venituri ridicate sau de întreprinderi private, capacitățile și stabilitatea financiară ale acestora depășesc semnificativ cele ale mass-mediei pro-europene, predominant în limbă română.

La 14 martie 2024, Parlamentul Moldovei a adoptat Legea cu privire la Fondul de subvenționare a mass-mediei, în temeiul căreia se pot acorda subvenții organizațiilor mass-media. Fondul de subvenționare a mass-mediei utilizează resurse financiare alocate din bugetul de stat, donații,

⁴ Interviu în persoană cu Alina Radu, Chișinău, 1 Mai 2024.

sponsorizări și granturi acordate de persoane fizice și/sau juridice atât din Moldova, cât și din străinătate. Evaluarea cererilor este efectuată de Consiliul de experți, sub egida Ministerului Culturii. Acesta are șapte membri: patru numiți de Consiliul Presei (un organism de auto-reglementare a mass-mediei)⁵ și câte un membru din partea Ministerului Culturii, Ministerului Educației și Cercetării și Ministerul Finanțelor.

În 2025, Fondul de subvenționare a mass-mediei a acumulat și a cheltuit parțial 35 de milioane de lei (1,76 milioane de euro) pentru a sprijini trei categorii de mass-media: posturi de televiziune naționale; televiziuni/posturi de radio regionale, ziare și mass-media online; și proiecte media de mici dimensiuni.

Suspendarea finanțării din partea Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) în ianuarie 2025 a avut un efect negativ asupra activității multor mass-media pro-europene din Moldova, multe dintre acestea pierzând astfel o sursă importantă de finanțare. Acestea au fost nevoite să își întrerupă unele, dacă nu chiar toate activitățile și să reducă personalul.⁶

Postul public național de televiziune, Teleradio-Moldova (TRM), este finanțat în proporție de aproximativ 90 % din bugetul de stat.⁷ Supravegherea editorială a TRM este asigurată de Consiliul de Supraveghere și Dezvoltare, format din șapte membri numiți de Parlament pentru un mandat de șase ani. Trei membri sunt propuși de fracțiunile parlamentare, iar patru sunt propuși de organizațiile societății civile. Limba principală de difuzare este româna, dar o parte mai mică din conținut este disponibilă și în alte limbi (rusă, găgăuză, ucraineană, bulgară și romani).

Găgăuzia are propriul post public regional, Gagauziya Radio Televizionu (GRT), care emite în limbile rusă și găgăuză. GRT este condus de Consiliul de Supraveghere numit de Adunarea Populară a Găgăuziei și este finanțat în principal de autoritățile locale.⁸

Transnistria ocupată de Rusia are, de asemenea, un post public de televiziune, Compania de Televiziune și Radio Transnistreană, care raportează Ministerului Dezvoltării Digitale și Comunicațiilor de facto și este finanțată din bugetul local. Emite în principal în limba rusă.

3. METODOLOGIE

Acest raport prezintă situația dreptului la libertatea de exprimare în Republica Moldova. Se concentrează asupra spațiului mediatic din Moldova, care este strâns legat de poziția geopolitică a țării, și asupra pieței sale media diversificate. Amnesty International examinează măsurile luate de autoritățile moldovenești în urma agresiunii rusești din februarie 2022 împotriva Ucrainei, care, potrivit declarațiilor oficiale primite de Amnesty International, au scopul de a asigura securitatea națională a Moldovei. Amnesty International a studiat măsurile, natura potențial arbitrară a restricțiilor, precum și legalitatea, necesitatea și proporționalitatea acestora.

Raportul se concentrează pe perioada cuprinsă între 24 februarie 2022 și martie 2025 și se bazează în principal pe interviuri cu profesioniști din domeniul media și jurnaliști care lucrează în Moldova,

⁵ Consiliul de Presă din Republica Moldova, *site oficial*, <https://www.consiliuldepresa.md/> (accesat la 11 noiembrie 2025).

⁶ Interviuri cu reprezentanți ai domeniului media, Chișinău, 30 aprilie – 3 mai 2025.

⁷ Teleradio-Moldova (TRM), *Raport privind executarea bugetului pentru 2024*, <https://trm.md/files/documente/rapoarte/rapoarte-de-activitate/Raport%20executarea%20bugetului%202024.pdf> (accesat la 11 noiembrie 2025).

⁸ Общественная вещательная компания «Gagauziya Radio Televizionu» (GRT), *Отчет наблюдательного совета и руководства компании за 2022 год*, adoptat la 7 martie 2023, <https://grt.md/wp-content/uploads/2023/06/otchet-grt-2022-god-got.pdf> (accesat la 11 noiembrie 2025).

realizate în principal în persoană la Chișinău, în special în aprilie și mai 2024; alte interviuri au fost realizate în mare parte la distanță. Amnesty International a intervievat 30 de jurnaliști și lucrători din mass-media care reprezintă o varietate de poziții editoriale.

În plus, nouă reprezentanți ai autorităților naționale au fost intervievați de Amnesty International în persoană și la distanță, în perioada aprilie-octombrie 2024; doi reprezentanți au refuzat interviurile. Funcționarii și politicienii contactați în cadrul acestei cercetări au fost cei din agențiile guvernamentale cu responsabilități în domeniul reglementării mass-mediei și al problemelor de securitate națională, precum și din Parlament.

Interviurile s-au bazat pe un chestionar standardizat, iar înainte de interviu s-a obținut consimțământul complet și informat al tuturor persoanelor intervievate. Unele dintre persoanele intervievate au solicitat anonimatul, care le-a fost acordat.

Amnesty International a discutat cu reprezentanți ai organizațiilor internaționale și naționale de drepturile omului și ai societății civile, a analizat rapoartele elaborate de mediul academic, organizații internaționale și naționale de drepturile omului, inclusiv Freedom House și Centrul pentru Jurnalism Independent și a studiat opiniile Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția) a Consiliului Europei.

O versiune preliminară a raportului a fost transmisă autorităților moldovenești. Amnesty International mulțumește Consiliului Audiovizualului din Moldova pentru răspunsul său, cu comentarii primite într-o scrisoare datată cu 9 octombrie 2025. Aceste comentarii au fost incluse în conținutul raportului, acolo unde era relevant.

4. CADRUL NORMATIV INTERNAȚIONAL

Moldova este obligată să respecte o serie de instrumente internaționale și regionale privind drepturile omului care garantează și protejează dreptul la libertatea de exprimare. Aceste obligații legale stabilesc modul în care statele trebuie să se asigure că persoanele fizice și actorii din domeniul media se pot exprima liber, pot accesa informații și pot participa la dezbaterile publice fără interferențe nejustificate. Statul trebuie să asigure un cadru legal care să protejeze libertatea de exprimare, să protejeze persoanele fizice (de exemplu, jurnaliștii) de amenințări private, să garanteze accesul la informații și să promoveze pluralismul și diversitatea mass-mediei.

La nivel global, dreptul la libertatea de exprimare este consacrat în Declarația Universală a Drepturilor Omului (DUDO), adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite în 1948. Deși nu are caracter juridic obligatoriu, DUDO este considerată o piatră de temelie a normelor internaționale în materie de drepturile omului și reflectă dreptul internațional cutumiar. Articolul 19 din DUDO afirmă că fiecare persoană are dreptul la libertatea de opinie și de exprimare, inclusiv libertatea de a căuta, primi și transmite informații prin orice mijloace de comunicare și indiferent de frontiere.

Moldova și-a consolidat și mai mult obligațiile internaționale prin ratificarea Pactului Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice (PIDCP) în 1993. Articolul 19 din PIDCP reafirmă dreptul la libertatea de exprimare și prezintă circumstanțele limitate în care acest drept poate fi restricționat. Aceste restricții trebuie să fie prevăzute în mod clar de lege și să urmărească un scop legitim, cum ar fi protejarea securității naționale, a ordinii publice sau a drepturilor sau reputației altora. Comitetul pentru Drepturile Omului al Organizației Națiunilor Unite, care monitorizează punerea în aplicare a PIDCP, a subliniat în Comentariul General nr. 34 că formulările juridice vagi sau excesiv de generale sau restricțiile disproporționate sunt incompatibile cu Pactul.⁹

⁹ UN OHCHR, General comment No.34 on Article 19: Freedoms of opinion and expression, 29 July 2011, CCPR/C/GC/34, Disponibil online la adresa <https://docs.un.org/en/CCPR/C/GC/34>.

La nivel regional, Moldova este membră a Consiliului Europei și parte la Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO). Articolul 10 din CEDO garantează dreptul la libertatea de exprimare și impune statelor obligația de a evita ingerința în acest drept, cu excepția unor circumstanțe strict definite. Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) a dezvoltat o jurisprudență extinsă de interpretare a articolului 10, afirmând în mod constant rolul central al libertății și pluralismului mass-mediei în societățile democratice. Curtea a statuat că statele trebuie să tolereze un spectru larg de opinii, în special în chestiuni de interes public și politic, și că restricțiile precum cenzura sau suspendarea licențelor de emisie sunt supuse unui control strict.¹⁰

Deși nu este stat membru al UE, Moldova a încheiat un Acord de Asociere cu Uniunea Europeană, care include angajamente clare în ceea ce privește guvernanta democratică, statul de drept și respectarea drepturilor fundamentale, inclusiv libertatea de exprimare. Carta Drepturilor Fundamentale a UE, deși nu este direct obligatorie pentru Moldova, servește drept reper normativ, în special pe măsură ce țara progresează către o integrare mai profundă în UE în calitate de țară candidată. Comisia Europeană a subliniat în repetate rânduri importanța libertății media și a independenței justiției ca elemente esențiale ale procesului de reformă și aderare a Moldovei.¹¹

În ansamblu, aceste instrumente juridice regionale și internaționale formează un cadru cuprinzător pe care Moldova este obligată să îl respecte. Acestea impun statului să asigure claritate juridică în reglementările privind mass-media și libertatea de exprimare, să protejeze jurnaliștii de hărțuire și violență, să ofere căi de atac eficiente în cazul încălcării drepturilor și să cultive un spațiu media pluralist și independent. Orice măsură juridică, administrativă sau politică care restricționează libertatea de exprimare trebuie să respecte standardele înalte de legalitate, scop legitim, necesitate și proporționalitate, astfel cum sunt definite în legislația internațională privind drepturile omului.

5. TERITORIUL AFLAT SUB CONTROLUL AUTORITĂȚILOR REPUBLICII MOLDOVA

5.1 RĂSPUNSUL AUTORITĂȚILOR LA INFLUENȚA RUSĂ ASUPRA MASS-MEDIEI

În ultimii ani, autoritățile naționale au adoptat măsuri legislative care au limitat în mod efectiv libertatea mass-mediei și libertatea de exprimare în sens mai larg. Acestea au susținut că astfel de măsuri erau necesare din motive de securitate națională și din cauza influenței distructive „străine” (adică „ruse”) prin dezinformare, informații false și propagandă – în special în urma invaziei rusești pe scară largă în Ucraina.

Factorii care au contribuit la această argumentare au fost utilizarea pe scară largă a televiziunii de stat ruse și a altor mijloace de informare în masă ruse (inclusiv private) pentru a propaga narațiunea Rusiei care justifică războiul de agresiune împotriva Ucrainei, inclusiv negarea crimelor comise de forțele ruse în conformitate cu dreptul internațional sau atribuirea responsabilității pentru acestea, precum și pentru războiul în sine, Ucrainei;¹² atacarea instituțiilor și politicilor Republicii Moldova,

¹⁰ European Court of Human Rights (Registry), *Guide on Article 10 – Freedom of Expression*, updated 31 August 2024, https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_10_eng-pdf (accesat la 11 noiembrie 2025).

¹¹ European Commission (DG NEAR), *Moldova Report 2024: Commission Staff Working Document SWD(2024) 698 final*, chapter 23 (Judiciary and Fundamental Rights), p. 36, https://enlargement.ec.europa.eu/moldova-report-2024_en, p. 36 (accesat la 11 noiembrie 2025).

¹² For a detailed illustration of this practice, see for example Amnesty International, *Ukraine: “Children”: The attack on the Donetsk Regional Academic Drama Theatre in Mariupol*, report, 30 June 2022, available at: <https://www.amnesty.org/en/documents/eur50/5713/2022/en/>.

inclusiv prin diseminarea de afirmații vădit false sau denaturarea faptelor;¹³ și acuzațiile credibile recurente de interferență rusă în alegerile din Moldova.¹⁴

Argumentul autorităților naționale se referă la conținutul nociv al mass-mediei rusești, care afectează securitatea țării, ordinea publică și guvernarea legitimă și, prin urmare, trebuie combătut. Răspunsul autorităților și restricțiile impuse asupra dreptului la libertatea de exprimare și, în special, asupra libertății mass-mediei ridică semne de întrebare în ceea ce privește respectarea cerințelor de legalitate, necesitate și proporționalitate.

5.2 ARGUMENTAREA RESTRICȚIILOR EXTRAJUDICIARE ÎN DOMENIUL MEDIA

Aceste întrebări dificile apar și în cazul organismelor internaționale de supraveghere în răspunsul lor la acțiunile autorităților moldovenești (de exemplu, a se vedea mai jos recunoașterea de către Comisia de la Veneția a amenințărilor reale pe care le reprezintă mass-media rusă pentru securitatea Moldovei). Amnesty International a adresat aceste întrebări oficialilor autorităților moldovenești pe care i-am intervievat pentru această publicație.

Un înalt funcționar care a solicitat să rămână anonim a declarat în cadrul interviului că circumstanțele și securitatea țării au creat necesitatea ca autoritățile să „improvizeze” împotriva amenințărilor din partea Rusiei în adresa mass-mediei. În mod normal, autoritatea oficială de reglementare a mass-mediei, Consiliul Audiovizualului, este responsabilă de aplicarea cerințelor legale naționale, inclusiv prin menținerea sau anularea licențelor de emisie, sub rezerva controlului judecătoresc. Potrivit sursei, aceasta era abordarea potrivită pentru „perioada de pace”, combinată cu provocările generate de instanțe „disfuncționale” și lente. Ca „măsură pe timp de război”, autoritățile moldovenești trebuiau să poată iniția și să ducă la bun sfârșit suspendarea licențelor de emisie.¹⁵ Aceste remarci au fost făcute în legătură cu o serie de restricții impuse mass-mediei, introduse fără control judecătoresc și aplicate între 2022 și 2024.

5.3 UTILIZAREA MĂSURILOR PE PERIOADA STĂRII DE URGENȚĂ

La 24 februarie 2022, în timp ce era în vigoare starea de urgență națională impusă la 20 ianuarie 2022 (introdusă ca răspuns la criza energetică)¹⁶, Parlamentul Moldovei a impus o nouă stare de urgență, ca răspuns la invazia pe scară largă a Rusiei în Ucraina.¹⁷

În perioada cuprinsă de această publicație, starea de urgență a fost reglementată de Legea din 2004 privind regimul stării de urgență, asediu și de război. În fiecare caz specific, aceasta era introdusă printr-o Hotărâre a Parlamentului care prezenta sarcinile specifice ale Comisiei pentru Situații Excepționale (CSE, cel mai înalt organ executiv ad hoc format din reprezentanți ai ministerelor cheie și ai altor agenții guvernamentale, inclusiv Serviciul de Securitate și Informații, și prezidat de Prim-ministru). Hotărârea Parlamentului formula aceste sarcini ca fiind competențe excepționale ale CSE,

¹³ Pentru a ilustra, a se vedea, spre exemplu, programul AntiFake din 21 octombrie 2024 difuzat pe canalul federal Rus TV1, disponibil online la adresa <https://www.1tv.ru/shows/antifeyk/vypuski/antifeyk-vypusk-ot-21-10-2024>, care a fost programat să coincidă cu alegerile prezidențiale și referendumul privind aderarea la UE organizate în Moldova.

¹⁴ European Parliament, “Parliament condemns Russia’s interference in Moldova,” *Press Release*, 3 octombrie 2024, <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20241003IPR24421/parliament-condemns-russia-s-interference-in-moldova> (accesat la 11 November 2025).

¹⁵ Interviu în persoană în Chișinău, 2 mai 2024.

¹⁶ Parlamentul Republicii Moldova, Hotărâre privind Declararea Stării de Urgență, 20 ianuarie 2022, disponibilă online la <https://rm.coe.int/1680a5a3eb> (accesat la 11 noiembrie 2025).

¹⁷ Parlamentul Republicii Moldova, Hotărâre privind Declararea Stării de Urgență, 24 februarie 2022, disponibilă online la https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130079&lang=ro (accesat la 11 noiembrie 2025).

necesare în circumstanțele de urgență specifice. Sarcinile CSE (competențe excepționale) introduse în cadrul stării de urgență din 24 februarie 2022 erau limitate în timp, deși unele dintre efectele lor nu erau, cum este cazul libertății mass-mediei.

Hotărârea din 24 februarie 2022 privind starea de urgență a conferit CSE competența precum „introducerea unor reguli speciale de utilizare a mijloacelor de telecomunicații, combaterea dezinformării, a știrilor false și a discursului de ură.”¹⁸ Această dispoziție a fost utilizată de Serviciul de Informații și Securitate (SIS), acționând în baza împuternicirilor delegate de CSE, între februarie 2022 și septembrie 2024, pentru a bloca, fără un proces echitabil, accesul la peste 70 de site-uri web care „distribuiau conținut care amenința securitatea națională în contextul situației de urgență, răspândind ură și știri false despre războiul din Ucraina”¹⁹ sau prezentau „riscuri pentru securitatea națională în contextul unei situații de urgență, prin răspândirea de conținut care incită la război și ură.”²⁰

CSE și-a folosit atribuțiile pentru a suspenda, fără control judecătoresc, licențele de emisie a șase canale de televiziune în decembrie 2022, din cauza „lips[ei] unei informării corecte în reflectarea evenimentelor naționale, dar și a războiului din Ucraina, în timpul stării de urgență.”²¹

Această decizie a fost condamnată, inclusiv de către organizațiile societății civile, care au subliniat că autoritățile au adoptat o abordare de restricționare a unei libertăți importante fără a respecta procedura legală.²² Cu toate acestea, în octombrie 2023, CSE a suspendat licența a încă șase canale, la cererea SIS, în temeiul aceluiași dispoziții privind starea de urgență.

Suspendările au fost contestate în instanță de șase companii media, dar nu au fost revocate și au dus la retragerea definitivă a licențelor de emisie ale tuturor celor șase canale de televiziune.²³ Amnesty International a studiat circumstanțele suspendării licenței și retragerea ulterioară a canalului „Primul în Moldova”, canalul care fusese lansat în colaborare cu Pervyi Canal (Первый канал), controlat de statul rus. Acesta funcționa în conformitate cu reglementările Republicii Moldova și emitea în principal în limba română, oferind o combinație de programe locale moldovenești și conținut licențiat de la Первый канал Pervyi Canal din Rusia, inclusiv divertisment, știri și emisiuni culturale. Pervyi Canal din Rusia este un canal de televiziune național controlat de stat care difuzează în mod activ narațiuni oficiale ale politicii interne și externe a Rusiei, inclusiv dezinformare și informații eronate despre Ucraina, Moldova și alte țări, și este un vehicul cheie al propagandei rusești în țară și în străinătate. Cu

¹⁸ Parlamentul Republicii Moldova, Hotărâre privind declararea Stării de Urgență, 24 februarie 2022, art. 2 alin. 13 lit. c), Disponibilă online la https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130079&lang=ro (accesată la 11 noiembrie 2025).

¹⁹ Mediacritica, „„Clone” ale site-urilor Sputnik, blocat pentru incitare la ură, dezordini în masă sau război, rămân accesibile în Republica Moldova. Explicațiile SIS,” 7 februarie 2023, <https://mediacritica.md/clone-ale-site-urilor-blocate-de-sis-pentru-incitare-la-ura-dezordini-in-masa-sau-razboi-in-continuare-accesibile-in-moldova-cum-explica-institutia> (accesat la 11 noiembrie 2025).

²⁰ Serviciul de Informații și Securitate (SIS), “(Update) Sursele informaționale care distribuie știri false, informații care instigă la ură, război sau violență rămân în atenția SIS”: <https://sis.md/en/content/update-sis-focused-sources-spreading-fake-news-and-information-incites-hatred-war-or> (accesat la 11 noiembrie 2025).

²¹ Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova, *Dispoziția nr. 54 din 16 decembrie 2022*: <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2022/12/Dispozitia-Comisiei-pentru-Situatii-Exceptionale-nr.-54-din-16.12.2022.pdf> (accesat la 11 noiembrie 2025).

²² Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI), “Media NGOs urge authorities to provide extensive explanations for the factual and legal circumstances justifying the CES Decision,” 20 decembrie 2022, <https://cji.md/en/media-ngos-urge-authorities-to-provide-extensive-explanations-for-the-factual-and-legal-circumstances-justifying-the-ces-decision/> (accesat la 11 noiembrie 2025).

²³ “Contestația posturilor TV împotriva deciziei prin care CSE le-a suspendat licențele de emisie în decembrie 2022, respinsă de prima instanță,” 5 februarie 2024, <https://media-azi.md/contestatia-posturilor-tv-impotriva-deciziei-prin-care-cse-le-a-suspendat-licentele-de-emisie-in-decembrie-2022-respinsa-de-prima-instanta/> (accesat la 11 noiembrie 2025).

toate acestea, conținutul specific difuzat de Primul în Moldova, considerat a fi lipsit de „informații corecte care să reflecte evenimentele naționale, precum și războiul din Ucraina”²⁴ și care a dus la suspendarea licenței, nu era clar.

Un/o jurnalist/ă care a lucrat pentru Primul în Moldova a declarat pentru Amnesty International că decizia instanței „nu a fost imparțială” și a acuzat instanțele că „au făcut jocul guvernului.”²⁵

În decizia sa, care este disponibilă publicului, instanța a analizat în mod restrictiv dacă decizia de suspendare a licenței era în conformitate cu termenii stării de urgență și cu competențele CSE, astfel cum sunt prevăzute în respectiva hotărâre parlamentară. Nu a analizat necesitatea și proporționalitatea dispoziției CSE, nici hotărârea parlamentară relevantă care a conferit CSE competențele respective.²⁶

Multe dintre canalele ale căror licențe au fost suspendate au ales să nu conteste decizia. Acestea au renunțat la licențele de emisie și au continuat să difuzeze conținutul prin „canale de rezervă” sau și-au mutat activitatea în întregime pe YouTube.

Potrivit Liliane Vițu, Președinta autorității de reglementare pentru televiziune și radio, Consiliul Audiovizualului din Moldova, suspendarea licențelor de către CSE a reflectat limitele CSE. În special, ea a considerat că motivele care au stat la baza suspendării erau „corecte și justificate” și că spațiul media trebuia să fie mai bine reglementat, mai ales în contextul în care o țară vecină se confruntă cu o agresiune militară. Ea a considerat că o revizuire judiciară – în cazul în care autoritățile ar opta pentru o procedură judiciară înainte de suspendarea licențelor de emisie – ar putea fi foarte îndelungată. De asemenea, ea a afirmat că astfel de măsuri ar trebui să se limiteze la o perioadă și un domeniu de aplicare specifice.²⁷

Suspendarea licențelor de către CSE fără control judecătoresc a fost întâmpinată cu dezaprobare din partea reprezentanților mass-mediei pro-europene și de opoziție intervievați de Amnesty International. Aceștia au susținut că suspendările au fost arbitrare și au creat un precedent periculos, fiind totodată ineficiente în combaterea dezinformării și a știrilor false, deoarece canalul de televiziune și-a transferat pur și simplu conținutul difuzat pe alte platforme.

„Suspendarea licențelor nu a fost transparentă. Procesul nu a fost clar și a creat un precedent periculos. [...] În plus, nu a fost eficientă. Nu este o problemă să deschizi un nou site web sau să emiți pe YouTube – acest lucru nu este deloc reglementat”, a declarat Cornelia Cozonac, jurnalistă la Centrul de Investigații Jurnalistice.²⁸

5.4 RESTRICȚII POST-STARE DE URGENȚĂ FĂRĂ CONTROL JUDECĂTORESC

Starea de urgență a fost prelungită de Parlament cu aproape un an și a expirat la 30 decembrie 2023. Reprezentanții mass-media intervievați de Amnesty International consideră că decizia de a nu prelungi starea de urgență a fost dictată de alegerile prezidențiale din toamna anului 2024, care nu ar fi putut avea loc dacă starea de urgență ar fi rămas în vigoare.

²⁴ “Contestația posturilor TV împotriva deciziei prin care CSE le-a suspendat licențele de emisie în decembrie 2022, respinsă de prima instanță,” 5 februarie 2024: <https://media-azi.md/en/contestatia-posturilor-tv-impotriva-deciziei-prin-care-cse-le-a-suspendat-licentele-de-emisie-in-decembrie-2022-respinsa-de-prima-instanta/> (accesat la 11 noiembrie 2025).

²⁵ Interviu la distanță via Microsoft Teams, 12 septembrie 2024.

²⁶ Judecătoria Chișinău – Instanțe de judecată, https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/NDZjNzhiYjYtZGExYi00YjNlTkt1OTMtNTJmNWEONWVmNmNjA4 (accesat la 11 noiembrie 2025).

²⁷ Interviu în persoană cu Liliana Vițu, Chișinău, 3 Mai 2024.

²⁸ Interviu în persoană cu Cornelia Cozonac, Chișinău, 30 aprilie 2024.

Conform legii, odată cu ridicarea stării de urgență, suspendările licențelor de emisie introduse anterior au încetat să mai fie în vigoare, iar autoritățile nu au mai putut recurge la această practică. Unele dintre mass-media afectate nu au putut relua difuzarea, fie din proprie inițiativă, fie din cauza consecințelor financiare sau de altă natură ale suspendării licenței.

Autoritățile au rezolvat această „situație dificilă” într-un mod neașteptat și arbitrar, atât în ceea ce privește soluția în sine, cât și calea legislativă urmată. La momentul respectiv, Parlamentul examina un proiect de lege al cărui scop era să asigure „integritatea și funcționalitatea pieței energiei electrice.”²⁹ Cu doar patru zile înainte de votul final asupra proiectului de lege, pe 22 decembrie 2023, o nouă prevedere a fost introdusă în acesta de către un membru al partidului de guvernământ din Parlament și președinte al Comisiei pentru Economie, Buget și Finanțe, Radu Marian. Această mișcare de ultim moment a împiedicat dezbaterea publică a proiectului de lege. Moldova are o societate civilă puternică, care a acționat în multiple rânduri ca un mecanism constructiv de control și echilibru, împiedicând adoptarea unor legi discutabile, dar această mișcare a împiedicat efectiv intervenția sa.

Noua dispoziție legislativă a fost adoptată, acordând Consiliului pentru Promovarea Proiectelor Investiționale de Importanță Națională (CPPIIN) autoritatea extrajudiciară de a suspenda sau retrage licențele de emisie ale canalelor private de televiziune și radio. Această autoritate a fost prevăzută ca măsură preventivă, în cazul în care CPPIIN ar concluziona că există „suspiciuni rezonabile cu privire la implicarea beneficiarilor efectivi ai companiei în activități care afectează securitatea statului.”³⁰ Cu alte cuvinte, CPPIIN a primit competența de a aplica sancțiuni directe și severe mijloacelor de informare în masă care aparțin (sau se presupune că aparțin) unor persoane fizice și juridice vizate de serviciile de securitate din cauza unor aranjamente de proprietate neclare. Similar cu măsurile de urgență, această nouă cale ocolește controlul judecătoresc și necesitatea ca autoritățile să-și probeze poziția într-o ședință publică de judecată. De asemenea, prevederea este susceptibilă de abuzuri.

Într-o declarație comună, organizațiile naționale de drepturile omului și alte organizații ale societății civile au denunțat procesul legislativ care acordă CPPIIN puterea de a suspenda licențele de emisie. Acestea au menționat că practica legislativă care subminează transparența și nu include consultarea publică, în special în ceea ce privește libertatea mass-mediei, este deosebit de îngrijorătoare.³¹

În ciuda acestei și a altor critici, autoritățile naționale au adoptat o nouă legislație în acest sens. Din decembrie 2023, cel puțin 18 canale de televiziune și radio au avut licențele suspendate de CPPIIN pe baza aceluiași raționament. Cel mai recent caz (la momentul redactării prezentului raport) este cel al canalului TVC 21, a cărui licență a fost suspendată la sfârșitul lunii martie 2025 pentru o perioadă de 60 de zile.³² La momentul redactării prezentului raport, canalul TVC 21 emitea în continuare.

TVC 21 este un canal de opoziție și, în trecut, a criticat adesea politica guvernamentală și cea a partidului de guvernământ din Moldova. O întrerupere a transmisiei pe durata de 60 de zile a pus TVC

²⁹ Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI), “Statement: We condemn the new mechanism for the suspension of TV licenses and the lack of transparency in its legislative process,” 16 ianuarie 2024: <https://cji.md/en/statement-we-condemn-the-new-mechanism-for-the-suspension-of-tv-licenses-and-the-lack-of-transparency-in-its-legislative-process/> (accesat la 11 noiembrie 2025).

³⁰ Guvernul Republicii Moldova (din arhivă), Decizia Consiliului pentru Promovare Proiectelor Investiționale de Importanță Națională, 21 martie 2024, disponibilă online la: <https://old.gov.md/en/content/decision-moldovas-council-promotion-investment-projects-national-importance> (accesat la 11 noiembrie 2025).

³¹ Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI), *Statement Regarding the New Legal Mechanism for Suspending Licenses of Audiovisual Media Service Providers*, 27 martie 2024: <https://cji.md/en/statement-regarding-the-new-legal-mechanism-for-suspending-licenses-of-audiovisual-media-service-providers/> (accesat la 11 noiembrie 2025).

³² Consiliului pentru Promovarea Proiectelor de Importanță Națională, Proces-Verbal Nr. 19, 24 martie 2025, Disponibil online la: https://gov.md/sites/default/files/media/documents/2025-04/pr_verbal_19.pdf (accesat la 11 noiembrie 2025).

21 în pericol de a-și pierde audiența și, în consecință, de a-și înceta activitatea (la momentul redactării prezentului raport, se știa că canalul TVC 21 continua să emită).

Efectele suspendărilor asupra altor mijloace de informare în masă, așa cum au fost resimțite de jurnaliștii acestora, sunt explicate mai jos.

5.5 INTRODUCEREA UNEI LEGISLAȚII VAGI ȘI EXCESIV DE RESTRICTIVE

Pe lângă noile competențe acordate și exercitate de CSE în temeiul legislației privind starea de urgență și de CPPIIN după decembrie 2023, au fost introduse modificări legislative în scopul „protejării spațiului audiovizual național” (termenul juridic din Codul Serviciilor Media Audiovizuale)³³ împotriva riscurilor din partea Rusiei, inclusiv răspândirea dezinformării și justificarea războiului de agresiune. În iunie 2022, Parlamentul a adoptat amendamente la Codul Serviciilor Media Audiovizuale, care au fost promulgate la scurt timp de Președinte. Acestea au introdus o definiție juridică a dezinformării, alături de cerințe restrictive suplimentare pentru mass-media audiovizuală și noi sancțiuni pentru încălcarea repetată a cerințelor, inclusiv amenzi și suspendarea licențelor de emisie.

Această legislație a utilizat formularea „alte state decât statele membre ale Uniunii Europene, Statele Unite ale Americii, Canada și statele care au ratificat Convenția europeană privind televiziunea transfrontalieră” pentru a restricționa retransmisia conținutului produs în Rusia în special (Rusia fiind o țară care a semnat, dar nu a ratificat convenția respectivă). În conformitate cu modificările la Codul serviciilor media audiovizuale, difuzarea și retransmisia „programelor audiovizuale de televiziune și radio cu conținut informativ, informativ-analitic, militar și politic” produse în altă parte este interzisă, la fel ca și retransmisia „de programe audiovizuale care, indiferent de proveniența lor, justifică războaiele de agresiune, neagă crimele de război și crimele împotriva umanității sau incită la ură.”³⁴ Normele sunt monitorizate și aplicate de Consiliul Audiovizual din Moldova, care poate emite avertismente și impune sancțiuni furnizorilor de servicii media, inclusiv amenzi și suspendarea sau retragerea licențelor.

Noile restricții privind mass-media (în forma proiectului din iunie 2022 și implementate ulterior) propuse prin aceste amendamente au fost examinate de Comisia de la Veneția. Experții Comisiei au considerat că aceste restricții trebuie „analizate în lumina restricțiilor severe impuse libertății mass-mediei în Federația Rusă și a modului unilateral și propagandistic de informare al mass-mediei rusești”³⁵ și au recunoscut că „Republica Moldova era puternic expusă surselor externe de informare și era ținta constantă a activităților de dezinformare din surse externe”³⁶ și că „nu există nicio îndoială că, în principiu, adoptarea Legii nr. 143, care vizează îmbunătățirea securității informaționale, răspunde unei nevoi sociale urgente.”³⁷ Comisia de la Veneția a considerat astfel că măsurile pot fi considerate ca urmărind un scop legitim și că ar fi necesare pentru atingerea unui astfel de scop, dar a avertizat că cerința proporționalității necesită o analiză mai aprofundată. Ea a remarcat că „deși abordarea bazată pe conținut este legitimă, abordarea bazată pe origine ... pare mai problematică. Prin urmare, proporționalitatea diferitelor măsuri trebuie examinată mai în detaliu.”³⁸

³³ Codul serviciilor media audiovizuale, art. 1.

³⁴ Codul serviciilor media audiovizuale, art. 17 alin. (4) lit. b).

³⁵ Para. 88, <https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD%282022%29026-e> (accesat la 11 noiembrie 2025).

³⁶ Para. 90, <https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD%282022%29026-e> (accesat la 11 noiembrie 2025).

³⁷ Para. 91, <https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD%282022%29026-e> (accesat la 11 noiembrie 2025).

³⁸ Para. 92, <https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD%282022%29026-e> (accesat la 11 noiembrie 2025).

Comisia de la Veneția a remarcat că unele dintre restricțiile bazate pe origine constituiau „o interferență gravă cu independența editorială și libertatea jurnalismului”³⁹ și a avertizat că sancțiunile introduse de lege erau „de asemenea problematice”. Referindu-se în mod specific la retragerea licenței de emisie, „sancțiunea supremă în ceea ce privește mass-media”, Comisia de la Veneția și-a exprimat îngrijorarea cu privire la caracterul vag și lipsa de previzibilitate a formulării care descrie condițiile și momentul aplicării acestora „după ce sancțiunile prevăzute în prezentul alineat au fost aplicate treptat”. În plus, Comisia de la Veneția a remarcat caracterul vag al unor termeni precum „propagandă de agresiune militară”, „conținut extremist”, „conținut militar”, „conținut militarist” și „conținut de natură teroristă.”⁴⁰ Comisia de la Veneția a avertizat, de asemenea, asupra riscului ca acest caracter vag să aibă „un efect descurajator asupra mass-mediei, determinându-le să recurgă la autocenzură.”⁴¹

În aceeași ordine de idei, în Raportul său din 2024 privind Moldova, Comisia Europeană a îndemnat autoritățile moldovenești să „revizuiască noul mecanism de suspendare a canalelor de televiziune care nu pot dovedi cine este beneficiarul efectiv [...] și să îl alinieze] la standardele UE și internaționale.”⁴²

Această nouă legislație a fost criticată și de organizațiile internaționale de monitorizare a libertății de exprimare. Astfel, Freedom House a subliniat lipsa de claritate juridică și transparență a noilor modificări: „Codul serviciilor media audiovizuale ar trebui să distingă mai clar diferențele dintre aceste aspecte [propaganda și dezinformarea]. Această mixare a ideilor și tratarea egală a acestor tipuri diferite de conținut este evidentă și în natura sancțiunilor și amenzilor aplicate. Prin urmare, abordarea generală reprezintă o amenințare la adresa libertății de exprimare, deoarece auto-reglementarea este subminată, iar conceptul de „informații exacte” este vag și general.”⁴³ Freedom House a subliniat necesitatea unei legislații mai clare și mai precise pentru a se asigura că măsurile împotriva dezinformării nu încalcă libertatea mass-mediei și libertatea de exprimare.

Introducerea unei legislații excesiv de restrictive și utilizarea unor termeni vagi a făcut ca mass-media din Moldova – deja vulnerabilă din motivele explicate mai sus – să devină și mai vulnerabilă la măsurile abuzive aplicate în mod selectiv de către autorități, stimulând și mai mult autocenzura.

5.6 CARACTERUL ARBITRAR AL DECIZIILOR DE RETRAGERE A LICENȚELOR ȘI EFECTUL LOR INHIBITOR ASUPRA MASS-MEDIEI

Caracterul arbitrar și netransparent al retragerii licențelor posturilor de televiziune din Moldova, fără respectarea procedurilor legale, generează speculații, confuzie și incertitudine și face ca mass-media din țară, care este deja vulnerabilă, să devină și mai vulnerabilă. Este important de menționat că această vulnerabilitate crescută se resimte în toate mijloacele de informare în masă, atât pro-ruse, cât

³⁹ Para. 95, <https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD%282022%29026-e> (accesat la 11 noiembrie 2025).

⁴⁰ Para. 103, <https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD%282022%29026-e> (accesat la 11 noiembrie 2025).

⁴¹ Para. 86, <https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD%282022%29026-e> (accesat la 11 noiembrie 2025).

⁴² European Commission, Republic of Moldova 2024 Report, Brussels 30.10.2024 (SWD(2024) 698 final), p. 37, available at: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/858717b3-f8ef-4514-89fe-54a6aa15ef69_en?filename=Moldova%20Report%202024.pdf (accesat la 11 noiembrie 2025).

⁴³ Freedom House, *Reform of Oversight Mechanisms: Bolstering Media Freedom in Moldova*, May 2024, p.7, https://freedomhouse.org/sites/default/files/2024-05/fh-mf_Oversight-Reform-2024_Eng.pdf (accesat la 11 noiembrie 2025).

și pro-europene. Toate mijloacele de informare în masă, indiferent dacă sunt aliniate sau critice față de guvernul actual, sunt expuse riscului unui tratament arbitrar în viitor.

Amnesty International a intervievat jurnaliști și jurnaliste care lucrau pentru trei instituții media ale căror licențe au fost suspendate fie de CSE, fie de CPPIIN. Aceștia/acestea consideră că deciziile de suspendare a licențelor și politicile guvernului în domeniul media reprezintă, în general, o represiune a libertății de exprimare, și toți au fost de părere că, așa cum a afirmat unul dintre ei: „libertatea de exprimare și libertatea mass-mediei nu mai există în Moldova”.

Toți au explicat că sancțiunile împotriva instituțiilor lor media respective sunt rezultatul opoziției lor față de autorități, de politicile sale pro-europene sau de narațiunea susținută de autorități cu privire la războiul Rusiei împotriva Ucrainei.

Un prezentator al unui post media de opoziție a afirmat că există anumite subiecte cu privire la care „este acceptabilă o singură opinie”, de exemplu agresiunea Rusiei în Ucraina. Orice încercare de a oferi o narațiune alternativă la cea a Ucrainei și a UE (sau ceea ce interviuează a descris ca fiind o perspectivă „mai echilibrată”), în special prin prezentarea poziției autorităților ruse cu privire la război, ar duce la măsuri punitive, cum ar fi suspendarea licenței.⁴⁴

Un jurnalist al presei de opoziție a declarat că postul a fost boicotat de membrii partidului de guvernământ, care au încetat să mai accepte invitații la interviuri, din cauza politicii sale de a oferi o platformă pentru diferiți politicieni, inclusiv pentru cei din partidele de opoziție. Jurnalistul a afirmat că postul era monitorizat îndeaproape de Consiliul Audiovizualului la cererea autorităților, cu o directivă de „a găsi ceva” care să justifice suspendarea.⁴⁵

În răspunsul său din 9 octombrie 2025, Consiliul Audiovizualului din Moldova a respins categoric această afirmație și a subliniat autonomia operațională a Consiliului și independența față de influența politică a executivului.

O jurnalistă de la unul dintre canalele de opoziție, care a contestat suspendarea licenței în instanță și a pierdut procesul, a declarat că suspendarea licenței de emisie a fost cauzată de ceea ce ea a numit „propagandă prin tăcere”. Ea se referea la politica canalului de a nu comenta deloc războiul Rusiei împotriva Ucrainei și de a evita complet subiectul. Jurnalista a mai spus că, după unele dintre interviurile sale cu membri ai partidului de guvernământ sau cu oficiali guvernamentali, care, în opinia ei, i-au făcut pe acești oficiali să se simtă incomod, a primit „neoficial” „indicii din culise” care exprimau nemulțumirea față de activitatea canalului.⁴⁶ Jurnalista consideră că canalul a fost suspendat din două motive: criticile aduse partidului de guvernământ și faptul că a oferit o platformă opoziției, precum și politica canalului cu privire la războiul din Ucraina.

Amnesty International nu poate confirma aceste opinii sau verifica aceste afirmații. Organizația nu a primit niciun răspuns din partea autorităților în legătură cu acestea.

În absența unei justificări publice clare și detaliate a deciziilor de retragere a licențelor, și cu atât mai mult în absența unui control judecătoresc deschis, mass-media afectată, alte mass-media (inclusiv cele pro-europene) și comentatorii sunt nevoiți să se întrebe și să speculeze cu privire la motivele exacte și specifice. Mai mult, acest lucru lasă toate instituțiile mass-media într-o stare de incertitudine și contribuie la promovarea unei culturi toxice a autocenzurii.

⁴⁴ Interviu în persoană, Chișinău, 3 mai 2024.

⁴⁵ Interviu în persoană, Chișinău, 3 mai 2024.

⁴⁶ Interviu la distanță via Microsoft Teams, 12 septembrie 2024.

5.7 CULTURA AUTOCENZURII

În rândul mass-mediei pro-europene, cultura autocenzurii pare foarte răspândită. Mai mulți reprezentanți ai acestor instituții au declarat pentru Amnesty International că trebuie să dea dovadă de discreție atunci când critică autoritățile, analizează acțiunile acestora sau critică membrii partidului de la putere (pro-european, la momentul redactării raportului). Jurnalista și actuala președintă a Consiliului de Presă din Moldova, Viorica Zaharia, a afirmat că multe instituții mass-media sunt „timide” în a critica partidul de la guvernare și conducerea acestuia. Cornelia Cozonac, președinta Centrului de Investigatii Jurnalistice, a explicat cum polarizarea politică și vulnerabilitatea mass-media accentuează și mai mult cultura autocenzurii: „Autoritățile actuale nu doresc să fie chestionate sau investigate. Sunt foarte sensibile la aceste lucruri. Iar noi, jurnaliștii, suntem precauți în ceea ce privește alternativa [politică] și de aceea îi iertăm mai mult decât pe oricine altcineva [orice guvern anterior] înainte”.

Trei surse separate din comunitatea mass-media din Moldova au relatat pentru Amnesty International că nemulțumirea unor membri ai partidului de guvernământ ar putea duce la pierderea accesului la finanțarea externă bazată pe granturi pentru instituția media care o reprezintă. Amnesty International a primit dovezi de la una dintre surse care sugerează că sprijinul instituției pentru agenda partidului de guvernământ ar asigura finanțarea externă neîntreruptă bazată pe granturi. Alte două surse au declarat în mod independent că au avut experiențe similare, și anume că persoane care pretindeau că au influență asupra deciziilor finanțatorilor străini cu privire la subvențiile acordate mass-mediei independente au promis finanțare neîntreruptă în schimbul unei mediatizări pozitive a agendei pro-europene a partidului de guvernământ.

5.8 VULNERABILITATEA EXPLOATATĂ

Vulnerabilitatea operațională, financiară și politică a mass-mediei din Moldova afectează în mod semnificativ și jurnaliștii individuali, și nu numai prin nesiguranța locului de muncă (așa cum s-a explicat mai sus). Mai mulți jurnaliști s-au plâns organizației Amnesty International cu privire la hărțuirea online și amenințările pe care le-au primit pentru că au investigat și criticat un partid politic pro-rus.

Alina Radu, directoarea Ziarului de Gardă, o importantă publicație de jurnalism de investigație din Moldova, a declarat: „Dacă publicăm o anchetă despre [Partidul] Șor,⁴⁷ imediat încep atacurile online. Se răspândesc mesaje false nu numai despre mine, ci și despre familia mea. Acest lucru are efecte asupra reputației și vieții personale. Mulți jurnaliști se tem să-și folosească numele reale.” Un alt jurnalist de la Ziarul de Gardă a primit o amenințare cu moartea într-un comentariu la o investigație video pe YouTube despre implicarea Partidului Șor în organizarea și finanțarea protestelor

⁴⁷ Partidul Șor își are originea la sfârșitul anilor 1990 și și-a luat denumirea actuală în 2016, când oligarhul devenit politician Ilan Șor a devenit președintele său. Suspect în dosar penal și aflat la acea vreme în arest la domiciliu, Ilan Șor a fost condamnat în anul următor pentru infracțiuni economice și a primit o pedeapsă cu închisoarea. El a fugit din arestul la domiciliu și a părăsit în secret țara în timp ce aștepta audierea apelului împotriva sentinței sale. Partidul Șor a câștigat șapte locuri în Parlament la alegerile din 2019, dar a fost declarat „neconstituțional” de Curtea Constituțională a Moldovei în 2023 și interzis. Unii dintre membrii rămași s-au alăturat unui nou partid politic format și finanțat de Ilan Șor de la distanță, din Rusia. Partidul a adoptat un nume a cărui abreviere sună la fel și este denumit în mod obișnuit „Partidul Șor”, inclusiv de către jurnaliștii intervievați pentru această publicație. Ilan Șor este, de asemenea, acuzat de autorități că finanțează în mod clandestin unele mass-media pro-ruse din Moldova.

antiguvernamentale din 2022. Comentariul spune: „Nu criticați, altfel cineva vă va tăia capul. Aveți cuvântul meu. Da, copii, vă vom tăia capul cu adevărat.”⁴⁸

Reportera TV8, Viorica Tătaru, a primit și ea o amenințare cu moartea online, într-un mesaj privat, după ce a relatat despre protestele organizate, se pare, de același partid pro-rus, unde a încercat să intervieveze participanții: „O să primești un glonț în cap de la cineva pentru întrebările tale”. Viorica Tătaru a declarat pentru Amnesty International: „Întotdeauna iau măsuri de siguranță când monitorizez protestele lui Șor. De exemplu, trebuie să știu mereu unde se află poliția.”⁴⁹

Jurnaliștii și jurnalistele intervievați/te de Amnesty International au afirmat că au raportat cazuri de amenințări online la poliție, după care au fost pornite investigații, dar internetul rămâne o provocare în ceea ce privește reglementarea și identificarea autorilor.

Hărțuirea sau amenințările online împotriva jurnaliștilor constituie o încălcare a dreptului la libertatea de exprimare și subminează atât libertatea mass-mediei, cât și dreptul publicului de a primi informații. Atunci când jurnaliștii sunt amenințați, statul are obligația legală de a-i proteja și de a se asigura că își pot desfășura activitatea în condiții de siguranță. Nerespectarea obligației de a investiga sau de a acționa pentru a preveni aceste amenințări favorizează impunitatea. Jurnaliștii și jurnalistele intervievați/te de Amnesty International și-au exprimat opinia că autoritățile nu sunt suficient de pregătite și nu manifestă o voință suficientă pentru a aborda problema hărțuirii și amenințărilor online.

Hărțuirea și amenințările online au un efect descurajant asupra libertății mass-mediei și a libertății de exprimare.

5.9 UNITATEA TERITORIALĂ AUTONOMĂ GĂGĂUZIA

Spațiul media din UTA Găgăuzia este, de asemenea, polarizat și dominat în mod vizibil de mass-media pro-rusă, ceea ce reflectă și politica locală. Astfel, ultima lideră regională aleasă (Bașkan), Evgeniya Guțul, a fost susținută și sprijinită de partidul pro-rus ȘOR.

Profesioniștii din domeniul media pe care Amnesty International i-a interviuat au descris Găgăuzia (precum și Transnistria, a se vedea mai jos) ca o regiune în care libertatea mass-mediei era puternic restricționată și în care discursul era controlat de autoritățile locale care favorizau relații mai strânse cu Rusia, demonizau integrarea în UE și aveau tendința de a utiliza discursul oficial al Rusiei cu privire la războiul acesteia împotriva Ucrainei.

Cea mai mare instituție media locală este Gagauziya Radio Televizionu (GRT), postul public de televiziune al regiunii. Pe site-ul său oficial (<https://grt.md>), GRT se descrie – în special în limba rusă – ca „singurul post de televiziune din lume care emite predominant în limba găgăuză”. Conținutul site-ului web – inclusiv descrierea GRT și toate informațiile cheie – este furnizat în mare parte sau exclusiv în limba rusă, cu o minoritate de articole, precum și buletine de știri înregistrate, apărând în limbile găgăuză și română. GRT este finanțată aproape în întregime direct din bugetul Unității teritoriale autonome Găgăuzia,⁵⁰ iar Consiliul său de Supraveghere este numit de legislativul local, Adunarea

⁴⁸ Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI), “Media NGOs call on law enforcement bodies to punish those who made murder threats against journalists,” 27 octombrie 2022: <https://cji.md/en/media-ngos-call-on-law-enforcement-bodies-to-punish-those-who-made-murder-threats-against-journalists/> (accesat la 11 noiembrie 2025)

⁴⁹ Interviu în persoană cu Alina Radu, Chișinău, 1 mai 2024.

⁵⁰ Общественная вещательная компания «Gagauziya Radio Televizionu» (GRT), *Отчетом наблюдательного совета и руководства компании за 2022 год*, revizuit de Consiliul de supraveghere și adoptat la 7 martie 2023, p.37 <https://grt.md/wp-content/uploads/2023/06/otchet-grt-2022-god-got.pdf> (accesat la 11 noiembrie 2025).

Populară. Consiliul de Supraveghere, la rândul său, numește directorii executivi și controlează direct politica editorială a GRT.⁵¹

Vitali Gaidarji, liderul organizației locale de monitorizare a mass-mediei Media Birlii - Uniunia Media, a susținut în raportul său din iunie 2024 pentru Freedom House că libertatea de exprimare este restricționată în Găgăuzia. El a afirmat că un reprezentant al Partidului Șor a fost numit director executiv al GRT în 2022 și că acest lucru demonstrează „capturarea politică a marilor mass-media” din Găgăuzia și politizarea mass-mediei locale.⁵²

Politica editorială a GRT pare să favorizeze autoritățile regionale și să evite criticile la adresa acestora. Parțialitatea sa a fost confirmată de jurnalista Oksana Chihaiial într-un interviu acordat Amnesty International: „Am fost redactoare-șefă al site-ului web al GRT. În noiembrie 2023, după ce am publicat un articol care prezenta o opinie alternativă la cea a principalelor persoane [politice] din Găgăuzia... cu privire la... aprovizionarea cu gaz a locuitorilor regiunii autonome..., conducerea companiei mi-a cerut să șterg articolul. Ulterior, mi-au făcut imposibilă îndeplinirea atribuțiilor, subordonându-mă pe mine și echipa editorială a site-ului web șefului unei alte departament al GRT, cenzurând astfel activitatea editorială a site-ului web. Mai mult, am auzit zvonuri că în ianuarie 2024 postul meu urma să fie desființat. Așadar, am decis că nu mai pot continua să lucrez în această companie sub cenzură constantă și mi-am dat demisia în mod voluntar.”⁵³

Președintele WatchDog.MD, Valeriu Pașa,⁵⁴ a declarat pentru Amnesty International că mass-media pro-europeană este supusă intimidării în Găgăuzia. El a mai spus că mass-media din Găgăuzia retransmite pe scară largă canalele de televiziune rusești, ceea ce este interzis de Consiliul Audiovizualului al Republicii Moldova, încălcând astfel reglementările naționale în domeniul media.

Daniela Vidaicu, directoarea executivă a Fundației Soros Moldova, a declarat pentru Amnesty International că subiectul integrării în UE - o prioritate a autorităților publice centrale, reafirmată prin referendumul național din 2024, dar contestată de autoritățile autonome din Găgăuzia, susținute de reprezentanți pro-ruși – este extrem de „politizat” în Găgăuzia, iar mass-media care prezintă narative pro-europene se confruntă cu „riscuri sporite de hărțuire, discursuri de ură și atacuri online” atunci când relatează despre integrarea în UE.⁵⁵

Există foarte puține mijloace de informare în masă care sunt independente de autoritățile locale în politica lor editorială și îndrăznesc să le critice deschis. În raportul său, Vitali Gaidarji îl citează pe expertul media Victor Gotișan, care susține că există doar două „mijloace de informare în masă care se angajează în jurnalism independent și de calitate”, Nokta.md și Laf.md. Ambele sunt online și, potrivit raportului, sunt supuse hărțuirii.

Jurnaliștii locali au declarat pentru Amnesty International că au fost hărțuiți pentru că au criticat autoritățile din Găgăuzia în reportajele lor.

Amnesty International a intervievat reprezentanți ai Nokta.md, un canal finanțat din granturi străine. Jurnaliștii consideră că reportajele lor de investigație și analizele critice ale acțiunilor autorităților locale și naționale au dus la conflicte deschise cu Bașkana și alte autorități locale. „Bașkana și biroul său, în timpul unei apariții publice, au îndemnat publicul să „scurpe în față” un jurnalist de la Nokta. Cu o

⁵¹ Общественная вещательная компания «Gagauziya Radio Televizionu» (GRT), *Положение о деятельности Наблюдательного совета ОБК ГРТ*, martie 2023: <https://gtr.md/wp-content/uploads/2023/03/polozhenie-o-deyatelnosti-ns-ovk-grt.pdf> (accesat la 11 noiembrie 2025).

⁵² Freedom House, *Restrictions on Freedom of Speech in Gagauzia: Threats to Democracy and Safety*, MEDIA-M policy brief no. 20, iunie 2024, p.1 https://freedomhouse.org/sites/default/files/2024-06/FH-Restrictions-on-freedom-of-speech-in-Gagauzia_Eng-06-24.pdf (accesat la 11 noiembrie 2025).

⁵³ Intervi prin apel video cu Oxana Chihaiial, septembrie 2024.

⁵⁴ Intervi prin apel video cu Valeriu Pașa, 9 septembrie 2024.

⁵⁵ Intervi prin ape video cu Daniela Vidaicu, 13 septembrie 2024.

altă ocazie, au fost făcute comentarii jignitoare cu privire la aspectul fizic al unui jurnalist”, a declarat un jurnalist de la Nokta.md pentru Amnesty International.⁵⁶

Redactorul-șef al Nokta.md, Mihail Sirkeli, a postat pe pagina sa de Facebook, la 3 aprilie 2025, că a fost supus unui „atac masiv” pe adresa sa de e-mail, canalul Telegram și telefonul mobil și că a primit o serie de mesaje, inclusiv amenințări cu limbaj obscen: „Mașina ta este parcată și va fi [...] distrusă”. Acest lucru s-a întâmplat după ce Mihail Sirkeli a susținut public o jurnalistă de investigație de la Ziarul de Gardă care o criticase pe fosta Bașkan, o persoană influentă în Găgăuzia și strâns afiliată actualelor autorități din autonomie.

Alți jurnaliști de la Nokta.md s-au confruntat cu hărțuire, denigrare și amenințări din partea unor persoane politice, unele dintre acestea fiind raportate la poliție. Site-ul web Nokta.md a fost, de asemenea, ținta unor atacuri cibernetice.⁵⁷

În februarie 2024, Comitetul Executiv al Găgăuziei a prezentat un proiect de lege care, dacă ar fi fost adoptat, ar fi impus mass-mediei online care operează în regiune să se înregistreze la consiliul local. Această propunere legislativă a stârnit o puternică opoziție publică și nu a fost adoptată până la momentul redactării prezentului raport.

În iunie 2024, Adunarea Populară a Găgăuziei a aprobat modificări la legislația locală care au stabilit o nouă procedură de acordare a licențelor pentru mass-media audiovizuală din regiune. Această inițiativă a introdus un sistem de permise, cunoscut sub numele de „Izin”, eliberat de Direcția Generală pentru Construcții și Infrastructură din Găgăuzia, pentru a autoriza difuzarea locală de programe TV și radio. Organele de supraveghere a mass-mediei și jurnaliștii din Moldova susțin că această măsură eludează Consiliul Audiovizual din Moldova, singura autoritate autorizată să acorde licențe de emisie în conformitate cu Codul Serviciilor Media Audiovizuale din Moldova.⁵⁸ Singurul său scop pare să fie crearea unei bariere suplimentare în calea libertății mass-mediei în Găgăuzia.

6. TRANSNISTRIA

Autoritățile de facto ale regiunii separatiste Transnistria o numesc „Republica Moldovenească Nistreană”,⁵⁹ un nume care evidențiază ortografia rusă a numelui țării („Moldavia”) și trecutul colonial al regiunii. Mai mult decât atât, în prezent regiunea este puternic dependentă și controlată efectiv de Rusia din punct de vedere politic, militar și economic.

Spațiul media al regiunii este definit în egală măsură de dependența sa de Rusia și este marcat de controlul autorităților de facto și de restricții severe ale dreptului la libertatea de exprimare. Mass-media utilizează aproape exclusiv limba rusă, deși constituția de facto acordă statutul egal de „limbă

⁵⁶ Interviu prin apel video, 2 mai 2024.

⁵⁷ Nokta.md., Ataka na zhurnalystov nokta. md | Nokta Live korotko [Video file], 28 februarie 2023, <https://www.youtube.com/watch?v=Tw5Rk9OEEYE> (accesat la 11 noiembrie 2025).

⁵⁸ Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI), “Media NGOs condemn repeated attempts by Gagauzia authorities to undermine press freedom and demand immediate withdrawal of the legislative initiative,” 18 aprilie 2024, <https://cji.md/en/ong-urile-de-media-condamna-tentativele-repetate-ale-autoritatilor-gagauziei-de-a-submina-libertatea-presei-si-cer-retragerea-imediata-a-initiativei-legislative/> (accesat la 11 noiembrie 2025).

⁵⁹ Această formulare exactă în limba engleză este utilizată de autoritățile de facto, de exemplu, a se vedea unul dintre site-urile oficiale ale „ministerelor”: Accreditarea reprezentanților mass-media străine în Republica Moldovenească Nistreană. - Министерство цифрового развития, связи и массовых коммуникаций Приднестровской Молдавской Республики, available at: <https://mincifra.gospmr.org/деятельность/сми/accreditation-of-foreign-mass-media-representatives-in-the-pridnestrovian-moldavian-republic/> (accesat la 11 noiembrie 2025).

oficială” limbii „moldovenești” (denumirea rusă a limbii române utilizate în Moldova), limbii ruse și limbii ucrainene.

Numeroasele restricții nejustificate asupra dreptului la libertatea de exprimare se manifestă în mai multe moduri, inclusiv în legislația penală de facto a regiunii (care seamănă în mare parte cu legislația penală rusă). Conform așa-numitului cod penal al „Republicii Moldovenești Nistrene”, insultarea publică a „funcționarilor” regiunii constituie o infracțiune pedepsită cu amendă mare sau muncă obligatorie, în timp ce insultarea publică a „președintelui” poate duce la o pedeapsă de cinci ani de închisoare. Criticarea forțelor armate ruse (declarații sau acțiuni care „exprimă o lipsă de respect față de misiunea de menținere a păcii a Federației Ruse” sau „denaturează... rolul pozitiv al acesteia în procesul de pace” sau „minimizează meritele acesteia”) constituie, de asemenea, o infracțiune penală pedepsită cu până la trei ani de închisoare. La fel este și „insultarea memoriei Marelui Război Patriotic” și „reabilitarea nazismului”, care include „diseminarea de informații false în mod deliberat despre activitățile URSS în timpul celui de-al Doilea Război Mondial”. Cea din urmă este deosebit de relevantă pentru Moldova, care, ca parte a României, a fost ocupată de Armata Roșie și anexată de URSS în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, în 1940, ca urmare a pactului secret cu Germania (Pactul Molotov-Ribbentrop). Termenul „Marele Război pentru Apărarea Patriei” a fost introdus în Uniunea Sovietică pentru a desemna perioada din cel de-al Doilea Război Mondial în care URSS a luptat împotriva Germaniei naziste, după ce, în mod expres, a acționat în alianță cu aceasta, inclusiv prin atacarea și ocuparea comună a Poloniei în 1939, precum și prin ocuparea Estoniei, Letoniei și Lituaniei în 1940. De fapt, discutarea istoriei și prezentului Moldovei este o infracțiune în Transnistria, cu excepția cazului în care se conformează narațiunii sovietice/autorităților de facto/oficiale ruse, care, în sine, cenzurează istoria și sfidează dreptul internațional.

În Transnistria există restricții directe și severe asupra activității mass-mediei. Autoritățile exercită un control strict asupra mass-mediei publice, iar reportajele critice pot duce la represalii, inclusiv urmărirea penală. Guvernul recurge, de asemenea, la obstacole birocratice și restricționează accesul la informații pentru a suprima jurnalismul independent. Există o legislație care conferă autorităților controlul asupra mass-mediei de stat, acordând funcționarilor autoritatea de a numi personalul editorial, de a restricționa acoperirea mediatică a activităților oficiale și de a interzice utilizarea echipamentelor de înregistrare.⁶⁰

Compania „oficială” de radiodifuziune din regiune, „Compania de stat de televiziune și radio din Transnistria” (Приднестровская государственная телерадиокомпания), administrează canalul de televiziune Perviy Pridniestrovskiy, Radio 1 și agenția de știri Novosti Pridniestroviya. Marea majoritate a conținutului acestora este produs în limba rusă. Redactorii-șefi ai acestora sunt numiți direct de „guvernul” regiunii și aprobați de „Consiliul Suprem” (legislativul de facto).

Site-ul web al Ministerului Dezvoltării Digitale și Comunicațiilor de facto impune ca orice reprezentant al mass-mediei „străine” sau jurnalist independent să obțină acreditarea acestuia.⁶¹ Mass-media și jurnaliștii din teritoriul controlat de autoritățile Moldovei sunt considerați „străini” și, prin urmare, li se interzice să lucreze liber în Transnistria. Orice încercare de a oferi o perspectivă critică asupra vieții din regiune este imediat oprită.

Jurnalista Irina Tăbăranu, de la platforma de știri online „Zona de Securitate”, care relatează despre evenimentele din Transnistria, a declarat pentru Amnesty International că jurnaliștii care nu relatează opinii pro-transnistrene sau pro-ruse nu pot lucra liber în Transnistria. Ea a afirmat că autoritățile de facto din Transnistria au o listă neoficială de „persoane indezirabile” și că ea însăși se află pe această

⁶⁰ Freedom House, *Freedom in the World 2023: Transnistria, Not Free* (18/100), <https://freedomhouse.org/country/transnistria/freedom-world/2023> (accesat la 11 noiembrie 2025).

⁶¹ Ministerul de facto al Dezvoltării Digitale, Comunicațiilor și Mass-Media (Republica Moldovenească Nistreană), „Accreditation of Foreign Mass Media Representatives in the Pridnestrovian Moldavian Republic,” <https://mincifra.gospmr.org/деятельность/сми/accreditation-of-foreign-mass-media-representatives-in-the-pridnestrovian-moldavian-republic/> (accesat la 11 noiembrie 2025).

listă. Potrivit Irinei, persoanelor incluse în listă li se poate interzice intrarea în Transnistria în cazul în care documentele lor sunt verificate de poliția de facto sau de polițiștii de frontieră. Ea a mai declarat că, în rare ocazii, jurnaliștii din platforma sa pot relata despre unele evenimente din Transnistria, cum ar fi începutul anului școlar, însă sunt urmăriți de agenții serviciilor transnistrene sau de poliția de facto și nu pot scrie despre altceva decât „subiectul permis și autorizat”. Există, de asemenea, îngrijorări serioase cu privire la siguranța persoanelor intervievate de jurnaliști. „În Transnistria nu există presă liberă. Jurnaliștii sunt urmăriți de forțele de securitate, riscul de a fi reținuți este extrem de mare și nimeni nu vă poate garanta siguranța sau vă poate ajuta dacă vi se întâmplă ceva”,⁶² a spus ea. Ca urmare, puțini jurnaliști de pe teritoriul controlat de autoritățile constituționale ale Republicii Moldova încearcă să viziteze Transnistria și să realizeze reportaje acolo.

În ianuarie 2024, reportera TV8 Viorica Tătaru și Andrei Captarenco, cameramanul care o însoțea, au fost împiedicați să filmeze o manifestație în Transnistria și să intervieveze participanții la aceasta. Ea a declarat pentru Amnesty International că au ajuns în Transnistria cu un autobuz de rută. După șapte minute de la sosirea la protest, au fost abordați de patru bărbați în haine civile care i-au întrebat pe Viorica Tătaru și pe colegul ei, pe un ton agresiv: „Cine v-a trimis aici? Cine vă plătește pentru asta?” Bărbații i-au cerut Vioricăi Tătaru să scrie toate întrebările pe care le puneau protestatarilor. Ulterior, jurnaliștilor li s-a spus să urce în mașina celor patru bărbați pentru a fi duși la așa-numitul Minister al Securității de Stat din Transnistria (MGB). Viorica Tătaru a refuzat să urce în mașina lor și a insistat să meargă pe jos. Ea, colegul ei și cei patru bărbați au mers pe jos până la sediul ministerului, unde Viorica Tătaru și cameramanul au fost duși în încăperi separate și interogați. Interogatoriul a durat aproximativ două ore. Nu li s-au comunicat motive oficiale pentru reținerea lor și nu li s-au prezentat documente. După interogatoriu, Viorica Tătaru și colegul ei au fost obligați să ștergă toate materialele filmate și au fost transferați cu o mașină de poliție la linia de demarcație administrativă a regiunii, care o separă de restul Moldovei, și forțați să treacă în teritoriul controlat de autoritățile moldovenești. „Dacă ți se întâmplă ceva în Transnistria, poliția Republicii Moldova nu te poate ajuta, deoarece nu controlează acest teritoriu.” Ea a adăugat că, în timpul discuției, pe care l-a numit „interogatoriu”, s-a temut că „ceva rău” s-ar putea întâmpla, dar, în cele din urmă, au reușit să se întoarcă în siguranță pe teritoriul controlat de autoritățile moldovenești.⁶³

Autoritățile de facto din Transnistria aplică aceeași abordare în zona neutră, asupra căreia nu dețin controlul exclusiv. Această fâșie îngustă de teritoriu, care urmează aproximativ cursul râului Nistru și separă teritoriile controlate de guvern de cele separatiste, este cunoscută sub denumirile de „zona de securitate” și „zona tampon demilitarizată”. A fost înființată în 1992 în temeiul acordurilor care au dus la încetarea focului și este patrulată în mod concomitent de forțele moldovenești, ruse și de facto transnistrene.

Studio L este un canal de televiziune local din Căușeni (teritoriu controlat de autoritățile moldovenești) care se concentrează pe evenimentele din localitățile situate în zona neutră. La 15 noiembrie 2024, doi jurnaliști de la Studio L, Octavian Lupăcescu și colegul său Ion Moroz, cetățean ucrainean, au fost opriți de patru bărbați în timp ce se deplasau cu mașina în zonă. „Nici măcar nu încercam să intrăm în Transnistria, deoarece aceasta este o zonă fără lege. Nu am fi știut la ce să ne așteptăm în timp ce lucram acolo”, a declarat Octavian Lupăcescu într-un interviu acordat Amnesty International. Planul lor era să filmeze un reportaj într-unul din satele din zonă. Bărbații care i-au reținut au pretins că sunt din serviciul de frontieră și vamă din Transnistria. Au verificat documentele jurnaliștilor, le-au percheziționat mașina și i-au întrebat despre fiecare echipament de filmare. După percheziție, unul dintre bărbați s-a urcat în mașina lor și, escortați de un vehicul militar, au fost obligați să se îndrepte spre Tiraspol, capitala regiunii separatiste. La sosirea la Departamentul General de Vamă de facto, jurnaliștilor li s-au luat telefoanele mobile, care au fost verificate în fața lor, apoi ele au fost confiscate. Cei doi jurnaliști au fost separați pentru a fi interogați. „Am stat acolo câteva ore, fără să fim lăsați

⁶² Intervi prin apel video cu Irina Tăbăranu, 12 septembrie 2024.

⁶³ Intervi în persoană cu Viorica Tătaru, Chișinău, 2 mai 2024.

niciun moment singuri”, a declarat Octavian Lupăcescu. La final, jurnaliștilor li s-a cerut să scrie „explicații” cu privire la circumstanțele reținerii lor, au fost amendați cu 200 de ruble transnistrene pentru „trecerea ilegală a frontierei Transnistriei” și escortați pe teritoriul controlat de guvern. Toate înregistrările video au fost șterse de pe toate dispozitivele lor. Octavian Lupăcescu consideră că au avut noroc că au fost eliberați rapid, în mare parte datorită faptului că colegii lor au început imediat să îi caute și au distribuit informații despre dispariția lor în zona neutră pe rețelele sociale, alarmând opinia publică.⁶⁴

Arestarea jurnaliștilor de către autoritățile de facto din Transnistria este ilegală, la fel ca și percheziționarea, interogarea și distrugerea înregistrărilor acestora, precum și transferul lor forțat în teritoriul controlat de autoritățile Republicii Moldova. Aceasta face parte dintr-un model mai larg de hărțuire și intimidare a mass-mediei independente din Transnistria și de reprimare a libertății de exprimare de către autoritățile de facto. Nimeni nu este tras la răspundere pentru astfel de practici și probabil că nimeni nu va fi tras la răspundere atâta timp cât regiunea rămâne sub controlul efectiv al Rusiei și imită legislația și practicile restrictive ale acesteia.

7. CONCLUZIE

Dreptul la libertatea de exprimare este protejat de legislația internațională și regională privind drepturile omului și include libertatea de a avea opinii, de a primi și de a transmite informații și idei fără interferența autorităților publice. Acest drept nu este absolut și poate fi restricționat în mod legitim pentru a proteja unul dintre obiectivele legitime stabilite în mod expres în instrumentele aplicabile privind drepturile omului, care includ protecția securității naționale, a siguranței publice sau a drepturilor altora. În plus, orice astfel de restricții trebuie evaluate de la caz la caz, să fie prevăzute de lege și să fie necesare și proporționale pentru atingerea obiectivelor declarate.

Răspunsul autorităților la amenințările la adresa securității din partea Rusiei, în special după invazia pe scară largă a Ucrainei de către Rusia, poate fi motivat de preocupări legitime, dar multe dintre măsurile restrictive care au fost impuse în domeniul media au ridicat semne de întrebare serioase cu privire la legalitate, necesitate și proporționalitate. Noua legislație adoptată nu era suficient de clară din punct de vedere juridic, a fost introdusă într-un mod contestabil, iar aplicarea sa excesiv de largă și garanțiile insuficiente împotriva abuzurilor trezește îngrijorări reale. Aceste îngrijorări s-au adeverit ca urmare a numeroaselor cazuri de suspendare a licențelor de emisie ale mass-media care au avut politici editoriale divergente de prioritățile și discursurile autorităților. Chiar și în rândul mass-media care susțin intenția declarată a autorităților de a urmări agenda de securitate națională în domeniul mass-media, aceste măsuri și modul în care au fost puse în aplicare au fost percepute ca fiind arbitrare. Aceste măsuri au contribuit la vulnerabilitatea generală a mass-mediei și la climatul de incertitudine. Ele încurajează practica autocenzurii și pun în pericol pluralismul mass-media din Moldova.

În același timp, autoritățile au eșuat în protejarea jurnaliștilor de hărțuire și amenințări și sunt incapabile să aplice în mod uniform legile, reglementările și standardele naționale pe întreg teritoriul controlat de autoritățile Republicii Moldova, în special în Autonomia Găgăuzia, și să prevină abuzul asupra mass-mediei în scopuri politice sau în cel al securității naționale. Eșecul de a oferi și de a aplica garanții juridice clare pentru a proteja mass-media de interferențele nejustificate ale statului, pentru a asigura independența editorială și pentru a oferi o protecție adecvată împotriva atacurilor și hărțuirii jurnaliștilor și a mass-mediei, favorizează un mediu în care prosperă autocenzura, intimidarea și abuzurile.

⁶⁴ Interviu prin apel video cu Octavian Lupăcescu și Ivan Moroz, noiembrie 2024.

Pe teritoriul aflat în afara controlului autorităților, în Transnistria, unde autoritățile de facto funcționează cu sprijinul forțelor militare ruse și în conformitate cu practici și legi copiate din Rusia, exercitarea dreptului la libertatea de exprimare, inclusiv libertatea mass-mediei, este practic inexistentă. Jurnalismul independent și libertatea de exprimare sunt suprimate, iar criticile aduse autorităților de facto și implicării ruse, în trecut și în prezent, sunt incriminate.

Autoritățile Republicii Moldova trebuie să se asigure că reglementarea domeniului media este transparentă și în deplină conformitate cu obligațiile internaționale ale țării în materie de drepturile omului. Jurnaliștii – fie că se află la Chișinău, Comrat sau Tiraspol – trebuie să poată lucra fără teamă, fără presiuni și fără interferențe.

8. RECOMANDĂRI

8.1 CĂTRE AUTORITĂȚILE REPUBLICII MOLDOVA:

- Să revizuiască și alinieze legislația și practicile naționale care reglementează dreptul la libertatea de exprimare, funcționarea mass-mediei și conținuturile media, inclusiv cele destinate combaterii dezinformării și protejării securității naționale, în deplină conformitate cu obligațiile Moldovei în temeiul dreptului internațional al drepturilor omului și al standardelor internaționale. Și, în special:
 - Să asigure faptul că legislația respectă pe deplin principiul legalității și că orice restricții sunt clare, previzibile în ceea ce privește efectele lor și oferă o precizie suficientă, inclusiv în definițiile termenilor utilizați, astfel încât să fie exclusă aplicarea arbitrară a acestora și abuzul legislației în scopuri politice sau de altă natură;
 - Să se abțină de la și să prevină utilizarea măsurilor excepționale și a restricțiilor fără o procedură legală corespunzătoare, să revizuiască și să anuleze astfel de măsuri aplicate în stare de urgență împotriva mass-mediei;
 - Să se asigure că orice decizie de restricționare a unui mijloc de informare în masă, cum ar fi suspendarea licențelor, este supusă unui control judecătoresc independent și imparțial prealabil, cu acces deplin la căi de atac pentru părțile afectate.
- Să consolideze autonomia, responsabilitățile și transparența autorității naționale de reglementare în domeniul media (Consiliul Audiovizualului) și să asigure faptul că aceasta este independentă de influența politică a organelor executive.
- Să efectueze anchete prompte, eficiente, imparțiale și independente în fiecare caz de amenințări, intimidare, hărțuire și violență împotriva profesioniștilor din mass-media, inclusiv hărțuirea online, și să se asigure că orice persoană suspectată în mod rezonabil de răspundere este adusă în fața justiției în cadrul unui proces echitabil.
- Să garanteze siguranța și securitatea profesioniștilor din mass-media, inclusiv prin asigurarea unei protecții holistice adecvate, în conformitate cu nevoile și cerințele acestora, și prin adoptarea unei abordări intersecționale și sensibile la dimensiunea de gen, în special pentru cei care acoperă subiecte sensibile sau lucrează în zone cu risc sporit.
- În consultare cu comunitatea profesională din domeniul mass-media și cu organizațiile competente ale societății civile, să elaboreze un plan național și o foaie de parcurs pentru sprijinirea pluralismului media (inclusiv lingvistic, cultural, politic și de altă natură) și a jurnalismului independent, inclusiv prin conceperea de noi oportunități de finanțare și scheme de finanțare transparente, programe de formare și de consolidare a capacităților care să acorde prioritate libertății editoriale.

8.2 CĂTRE AUTORITĂȚILE DIN GĂGĂUZIA:

- Să alinieze cadrul regional de reglementare și practicile în domeniul media, inclusiv procedurile de acordare a licențelor, la obligațiile internaționale ale Moldovei în materie de drepturile omului.
- Să asigure și să protejeze independența editorială a Gagauziya Radio Televizionu (GRT), inclusiv prin protejarea acestuia și a organelor sale de conducere împotriva influențelor nejustificate de natură politică sau de altă natură, inclusiv prin intermediul mecanismelor de numire a conducerii.
- Să asigure faptul că profesioniștii din mass-media, inclusiv cei care lucrează pentru instituții mass-media critice la adresa autorităților, sunt liberi să își îndeplinească atribuțiile profesionale fără amenințări, hărțuire, atacuri cibernetice sau orice formă de violență.

- Să condamne orice apeluri la violență sau hărțuire publică împotriva acestora și să ia toate măsurile necesare pentru a asigura investigarea promptă, eficientă, imparțială și independentă a fiecărui caz de amenințări, intimidare, hărțuire și violență împotriva profesioniștilor din mass-media, inclusiv hărțuirea online, și să asigure ca persoanele suspectate să fie aduse în fața justiției în cadrul unor procese echitabile.

8.3 CĂTRE FEDERAȚIA RUSĂ, CA PUTERE OCUPANTĂ, ȘI CĂTRE AUTORITĂȚILE DE FACTO DIN TRANSNISTRIA:

- Să respecte pe deplin dreptul la libertatea de exprimare, precum și toate celelalte drepturi ale omului ale fiecărei persoane de pe teritoriul aflat sub controlul lor. În conformitate cu legislația și standardele internaționale în materie de drepturile omului, să sisteze imediat orice politici și să înceteze practicile care restricționează în mod nejustificat dreptul la libertatea de exprimare, inclusiv libertatea presei și dreptul de a căuta, primi și transmite informații și idei de orice fel, indiferent de frontiere, precum și practica care restricționează critica membrilor autorităților de facto și a forțelor ruse.
- Să permită jurnaliștilor moldoveni și străini să își desfășoare activitatea în mod liber în regiune, fără hărțuire, reținere, supraveghere sau orice altă formă de represalii.

8.4 CĂTRE COMUNITATEA INTERNAȚIONALĂ, INCLUSIV UNIUNEA EUROPEANĂ:

- Să asigure faptul că asistența financiară și tehnică acordată Moldovei contribuie la libertatea mass-mediei și la protecția drepturilor omului, garantând în același timp că aceasta nu contribuie la practici discriminatorii sau abuzive.
- Să colaboreze cu comunitatea profesioniștilor din mass-media din Moldova și cu organizațiile competente ale societății civile pentru a discuta și a sprijini strategia de finanțare a mass-mediei din Moldova, inclusiv cele mai eficiente și echitabile modalități de sprijinire a mass-mediei independente, de investigație și în limba locală, în special în regiunile subreprezentate, inclusiv Găgăuzia și Transnistria, și să sprijine comunitățile vulnerabile la dezinformare, informații eronate și discriminare.
- Să ofere asistență tehnică și de formare autorităților de reglementare din domeniul media din Moldova, legislatorilor, membrilor comunității mass-media și actorilor societății civile cu privire la standardele jurnalistice conforme cu drepturile omului, combaterea dezinformării și a informării eronate, precum și la cele mai bune practici internaționale în materie de protejare a libertății de exprimare.
- Să utilizeze toate instrumentele adecvate de politică externă, să efectueze evaluări periodice și raportare publică cu privire la libertatea mass-mediei și, în general, la libertatea de exprimare în Republica Moldova, inclusiv în Transnistria separatistă, și să colaboreze cu autoritățile naționale și alte părți interesate pentru a aborda problemele identificate și raportate.

Amnesty International este o mișcare care include 10 milioane de oameni și își propune să mobilizeze umanitatea militând pentru schimbare, astfel încât fiecare persoană să se poată bucura de drepturile sale fundamentale. Viziunea noastră este aceea a unei lumi în care cei aflați la putere își respectă promisiunile, respectă dreptul internațional și sunt responsabilizați. Suntem independenți de orice guvern, ideologie politică, interes economic sau religie și suntem finanțați, în principal, de membrii noștri și din donații individuale. Credem că, acționând solidar și din compasiune cu oamenii de pretutindeni, putem schimba societatea noastră în bine.

Contact

info@amnesty.org

facebook.com/
AmnestyGlobal

@Amnesty

amnesty.org

Amnesty International
Peter Benenson House
1 Easton Street
London WC1X 0DW, UK

Cu excepția cazurilor în care se specifică altfel, conținutul acestui document este licențiat sub o licență Creative Commons (atribuire, necomercial, fără derivate, internațional 4.0) (a se vedea creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode).

În cazul în care materialul este atribuit unui alt proprietar al drepturilor de autor decât Amnesty International, acest material nu este acoperit de licența Creative Commons.

Pentru mai multe informații, vizitați [pagina de permisiuni](#) de pe site-ul web al Amnesty International.

Index: **EUR 59/0473/2025**

Publicație: **Noiembrie 2025**

Limba originală: **Engleză**

© Amnesty International 2025